

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram Artūram Tomam Pleša kungam
arturs.toms.pless@varam.gov.lv

LR Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides un klimata apakškomisijas priekšsēdētājam
Dacei Rukšānei-Ščipčinskai kundzei
Dace.Ruksane@saeima.lv

Par taurgovju populācijas saglabāšanu Latvijā

Mēs, zemāk parakstījušās nevalstiskās organizācijas vēršamies pie Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) kā pie vadošās valsts pārvaldes iestādes vides aizsardzības jomā ar lūgumu pārņemt savā kompetencē tiesiskā regulējuma un uzraudzības jomu pār taurgovīm (Heka šķirnes liellopu izcelsmes) un savvaļas zirgiem (Konik polski šķirnes zirgi).

Jau vairāku gadu garumā Zemkopības ministrija (turpmāk - ZM) nespēj rast risinājumu taurgovju turēšanas noregulējumam, kā rezultātā šo dzīvnieku turēšana tiek apgrūtināta ar faktiskai situācijai neatbilstošām un grūti īstenojamām prasībām, kas apdraud šo dzīvnieku populācijas pastāvēšanu Latvijas dabā.

Atgādinām, ka taurgovju ieviešana Latvijas teritorijā jau pirmsākumos (t.i., no 2004.gada) ir bijusi dabas aizsardzības interesēs, nevis lauksaimniecības vajadzībām. Pasaules Dabas Fonda programma paredzēja atgriezt Latvijas dabā Eiropas trīs lielo zālēdāju sugas: sumbru, savvaļas zirgu un tauru pēcteci. Šiem dzīvniekiem ir noteikts uzdevums - noganīt bioloģiski vērtīgās pļavas un atjaunot dabisko ainavu, kas ir svarīgi bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai. Vairāk kā veiksmīgi šo uzdevumu zirgi un taurgovis īsteno jau gandrīz 20 gadu garumā vairākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT).

Esam vairākkārtīgi informējuši gan ZM, gan Pārtikas un veterināro dienestu par taurgovju īpašo statusu, par nepieciešamību pielāgot tiesiskā regulējuma prasības dzīvniekiem kā savvaļā mītošiem (uz tiem nevar attiecināt pieradinātu lauksaimniecības dzīvnieku turēšanas prasības!). Kopš pagājušā gada nogales, kad medijos parādījās ziņas, ka taurgovju populācijas pastāvēšana Latvijā ir apdraudēta, ka šos dzīvniekus var nākties likvidēt neizpildāmo prasību dēļ, ir notikušas vairākas dažāda līmeņa sapulces (01.02.2022.g. - LR Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides un klimata apakškomisijas sēde par taurgovju populācijas saglabāšanu Latvijā; 03.02.2022.g. - ZM un VARAM starpinstitūciju sapulce, par kuras rezultātiem tā arī nav ziņots un nav zināms; 15.02.2022.g. - ZM sanāksme par Heka šķirnes lopiem). Tomēr vēl joprojām neiezīmējas nekāda skaidrība par iespējamo rīcību vai lēmumiem taurgovju turēšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanā.

ZM nozares ietvaros Latvijā ievestie Heka šķirnes liellopi juridiski joprojām ir lauksaimniecības dzīvnieki - mājlopi. Taču ir jāņem vērā šķirnes veidošanas mērķi - dzīvei savvaļā pielāgoti dzīvnieki, kas apveltīti ar savvaļas dzīvei nozīmīgām izdzīvošanas īpašībām, kas Latvijas klimatiskajos apstākļos ir attaisnojušās. Vēl vairāk, šo gandrīz 20 gadu turēšanas periodā dzīvnieki ir ne tikai adaptējušies, bet iedzīvināti savvaļā - tiem ir izveidojusies pielāgošanās, kolektīvā atmiņa, uzkrāta izdzīvošanas pieredze. Latvija varētu lepoties ar

pozitīvās prakses piemēru, kā veiksmīgi apsaimniekot tādus nozīmīgus biotopus kā bioloģiski vērtīgos zālājus, izmantojot videi visdabiskāko un ilgtspējīgāko metodi – noganot ar lielajiem zālēdājiem. Tā vietā tiek likti birokrātiski šķēršļi šo dzīvnieku turēšanai, lai gan šie dzīvnieki netiek izmantoti lauksaimniecības produkcijas ražošanai.

Uz šo brīdi kā galveno juridisko problēmu esam identificējuši - dzīvnieku statusa tiesiskā regulējuma trūkumus. Spēkā esošie tiesību akti neparedz tādu reti notiekošu parādību kā dedomestikāciju, - nevis savvaļas dzīvnieks tiek pieradināts cilvēka vajadzībām, bet pieradināts dzīvnieks tiek selekcionēts atgriešanai savvaļā dabas procesu uzturēšanas vajadzībām. Attiecīgi, ir normas, kas nosaka savvaļas sugu dzīvnieku turēšanu nebrīvē, bet nav normu, kas reglamentētu savvaļā atgriežamu domesticētu sugu dzīvnieku turēšanu - Latvijas teritorijā tie ir taurgovis un savvaļas zirgi.

Izpētot spēkā esošo tiesisko regulējumu, saskatām iespēju, ka taurgovju un savvaļas zirgu, kā īpašu dabas aizsardzības vajadzībām turētu savvaļas dzīvnieku, tiesisko regulējumu var iekļaut Sugu un biotopu aizsardzības likumā. Faktiski jau šobrīd šī likuma mērķi pilnībā atbilst šo dzīvnieku turēšanas mērķiem (Sugu un biotopu aizsardzības likuma 2.panta 1., 2., 3.apakšpunkts:

- 1) *nodrošināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot faunu, floru un biotopus;*
- 2) *regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību;*
- 3) *veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu.*

To papildina arī Sugu un biotopu aizsardzības likuma 7.panta pirmajā daļā noteiktais, ka "*sugu un biotopu aizsardzība ir populāciju un biotopu saglabāšanai vai atjaunošanai optimālā stāvoklī nepieciešamais pasākumu kopums*". Savvaļā turētie lielle zālēdāji ir šis "nepieciešamais pasākumu kopums", kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu, sugu atjaunošanos dabā, biotopu apsaimniekošanu videi draudzīgākajā veidā. Vienīgi neatbilstošas nozares ministrijas kompetencē atstātais jautājums par turēšanas un labturības prasībām (kā pieradinātiem un lauksaimniecībai izmantojamiem dzīvniekiem) apdraud Latvijas dabai tik nozīmīgo zālēdāju likteni.

ZM pastāvīgi atsauca uz it kā Eiropas prasībām, kuru dēļ visi liellopi, tai skaitā, savvaļā turētie dzīvnieki, būtu apzīmējami ar krotālijām, reģistrējami, tiem veicamas regulāras veterinārās analīzes tāpat kā pieradinātiem lauksaimniecības dzīvniekiem. Mēs redzam, ka REGULA (ES) 2016/429 (2016. gada 9. marts) par pārnēsājamām dzīvnieku slimībām un ar ko groza un atceļ konkrētus aktus dzīvnieku veselības jomā ("Dzīvnieku veselības tiesību akts"), spēkā no 20.04.2021.g., nodala dzīvniekus k" āturēti dzīvnieki" (*cilvēku turēti dzīvnieki*) un "savvaļas dzīvnieki" (*dzīvnieki, kas nav turēti dzīvnieki*). Atbilstoši Regulas skaidrojuma 19.punktam: "Šajā regulā termins "savvaļas dzīvnieki" ietver visus dzīvniekus, kurus netur cilvēki, tostarp tādu sugu klaiņojošus un savvaļā mītošus dzīvniekus, kas parasti ir pieradināti."

Savvaļā turētie dzīvnieki ir pielīdzināmi savvaļas dzīvniekiem, uz kuriem nav attiecināmas ne turēšanas, ne labturības prasības, bet uz kuriem pilnā apjomā attiecināmas dzīvnieku aizsardzības prasības. Šo aizsardzību dzīvniekiem lūdzam Jums - Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram!

Taurgovs, ko ZM joprojām sauc par Heka šķirnes liellopu, un Konik Polski šķirnes zirgs ir atgriezeniskās selekcijas rezultātā radīti izmirušo sugu - tauris un tarpanš- līdzinieki un sugas tiešie pēcnācēji. Pēc fakta šī darbība ir pielīdzināma sugas reintrodukcijas darbībai, ko apstiprina arī Sugu un biotopu aizsardzības likuma 20.panta 3.apakšpunktā noteiktais, ka sugu reintrodukcija ir atļauta, ja reintrodukcijai ir izraudzītas ekoloģiski un ģenētiski visradnieciskākās populācijas.

Pamatojoties uz augstāk minēto, ka pēc faktiskā izmantošanas veida taurgovis un savvaļas zirgi ir uzskatāmi par savvaļas dzīvniekiem, ka pēc šo dzīvnieku selekcijas mērķa, - dzīvnieku ieviešana mūsu valstī ir pielīdzināma sugu reintrodukcijai, lūdzam šo dzīvnieku populācijas saglabāšanas un aizsardzības regulējumu iekļaut Sugu un biotopu aizsardzības likumā un pārņemt šo dzīvnieku aizsardzību no ZM nozares jomas uz VARAM kompetencē esošo vides aizsardzības jomu.

Ja šo dzīvnieku aizsardzībai netiks veiktas nepieciešamās administratīvās un juridiskās darbības, VARAM kompetencē esošie dabas aizsardzības pasākumi būs apdraudēti. Bioloģiskās daudzveidības nodrošināšana, reto augu un dzīvnieku sugu aizsardzība, dabisko ainavu uzturēšana, zālāju saglabāšana u.t.t. bez lielajiem zālēdājiem būs jānodrošina ar citiem pasākumu kopumiem. Tas būs gan kauna traips Latvijai par savvaļā mītošo lielo zālēdāju nenosargāšanu, gan arī ekonomiski un ekoloģiski ļoti neizdevīgs risinājums turpmākiem zālāju apsaimniekošanas un ainavu uzturēšanas pasākumiem.

Lūdzam mūs informēt par VARAM iespējām iesaistīties taurgovju un savvaļas zirgu kā nozīmīgu dabas aizsardzības sastāvdaļu aizsardzībā - atbildi gaidām uz e-pastu: info@dzivniekupolicija.lv.

Patiesā cieņā,

Biedrība "Animal Rights Association B.&T."
Valdes priekšsēdētāja Jeļena Rumjanceva

Nodibinājums "Ķemeru nacionālā parka fonds"
Valdes priekšsēdētājs Andis Liepa

Nodibinājums "Pasaules dabas fonds"
Direktors Jānis Rozītis

Zemnieku saimniecība JUNGAS
Īpašnieks Dainis Ozols

Biedrība "Latvijas ainavas"
Valdes locekle Astrīda Notte

Biedrība "Vides aizsardzības klubs"
Viceprezidente Elita Kalniņa

Nodibinājums "dzivniekupolicija.lv"
Valdes locekle Daina Ločmele